

**B**



Herdenkingsgids

**80 JAAR  
SLAG OM  
DE SCHELDE  
2024**



**80 jaar  
vrijheid**

**fonds**

# VOORWOORD

burgemeester Gerben Dijksterhuis

De Slag om de Schelde; één van de grootste operaties tijdens de Tweede Wereldoorlog. Britse, Canadese en Poolse troepen hebben de opdracht de Westerschelde, de toegangsweg naar Antwerpen, te veroveren op de Duitse bezetters. De Antwerpse havens zijn voor de geallieerden van cruciaal belang voor de toevoer van troepen en materiaal. Zeeuws-Vlaanderen, Zuid-Beveland en Walcheren vormen in het najaar van 1944 het toneel van een ongekend hevige strijd. Alleen al in de gemeente Borsele kwamen hierbij ongeveer 150 burgers en circa 7500 soldaten om. In 2024 is het voor de 80ste keer dat wij, in vrede en vrijheid, mogen herdenken dat het gebied waarin wij leven werd bevrijd.

Sinds jaar en dag wordt de Slag om de Schelde rondom 26 oktober herdacht in diverse dorpen waar deze hevige strijd in het laatste jaar van de Tweede Wereldoorlog plaatsvond. In samenwerking met de vele mooie initiatieven die al in de gemeente zijn opgezet, willen we de Slag om de Schelde in 2024 en 2025 eervol herdenken en onze vrijheid vieren.

Het organiseren van een jubileumjaar is alleen mogelijk dankzij de tomeloze inzet van vrijwilligers uit onze dorpen. Vanaf deze plek dank ik iedereen die zich inzet om '80 jaar Slag om de Schelde' in de gemeente Borsele tot een succes te maken.

Dit najaar staan diverse activiteiten in het teken van 80 jaar Slag om de Schelde. In deze herdenkingsgids vindt u een overzicht van activiteiten en herdenkingsmomenten die in 2024 binnen de gemeente Borsele worden georganiseerd. Begin 2025 brengen we een herdenkingsgids uit met de activiteiten in het nieuwe jaar.

**Opdat wij hen nooit vergeten. We will remember them.**

Gerben Dijksterhuis,  
burgemeester gemeente Borsele



# HISTORIE SLAG OM DE SCHELDE

in Zuid-Beveland

De Slag om de Schelde; één van de grootste operaties tijdens de Tweede Wereldoorlog. Britse, Canadese en Poolse troepen hebben de opdracht de Westerschelde, de toegangsweg naar Antwerpen, te veroveren op de Duitsers. Begin 1944 keren de kansen voor de Duitse bezetters van West-Europa. Een landing van de geallieerden is onvermijdelijk. Op D-day, 6 juni 1944, landen de eerste geallieerde troepen aan de kust van Normandië.

Van daaruit rukt het bevrijdingsleger verrassend snel op. Al op 4 september wordt Antwerpen zonder veel strijd heroverd. Een volgende stap is het veiligstellen van de aanvoerroute naar de haven. De oevers van de Westerschelde moeten worden veroverd. De nazi's zien ook het belang van deze zeearm in en verdedigen dit gebied met hand en tand. De Slag om de Schelde is een van de zwaarste gevechten in de geschiedenis van West-Europa.

## De operatie werd in vier episodes uitgevoerd:

- Oost-Zeeuws-Vlaanderen, 16 - 21 september 1944
- Switchback, West-Zeeuws-Vlaanderen, 6 oktober - 2 november 1944
- Vitality, Zuid-Beveland, 24 - 30 oktober 1944
- Infatuate, Walcheren, 1 - 8 november 1944

Zuid-Beveland wordt eind oktober 1944 door Canadese en Schotse troepen bevrijd. Schotse troepen landen op 26 oktober op de dijk bij Baarland. Vanaf Terneuzen wordt Hoedekenskerke drie dagen en nachten beschoten door de geallieerden met meer dan twintig burgerslachtoffers als gevolg. Vanuit Baarland worden de dorpen in de omgeving bevrijd. Canadese troepen steken het Kanaal door Zuid-Beveland over. Binnen enkele dagen is het gebied van de huidige gemeente Borsele bevrijd. Inwoners uit de Zak van Zuid-Beveland zijn tijdelijk geëvacueerd naar Zeeuws-Vlaanderen. Vanuit Heinkenszand begint de aanval op de Sloedam. Het begin van operatie Infatuate, de bevrijding van Walcheren.



Bekijk ook de video over de strijd om Zuid-Beveland:

<https://youtu.be/l9WATRUI7Hs>

Kijk voor meer informatie ook op [www.deslagomdeschelde.nl](http://www.deslagomdeschelde.nl)

# 80 JAAR VRIJHEID

80 jaar Slag om de Schelde in de gemeente Borsele wordt mede mogelijk gemaakt door het Vfonds.

## Op de themapagina van 80 jaar vrijheid schrijft het Vfonds:

In 2024 en 2025 vieren we dat de Tweede Wereldoorlog 80 jaar geleden ten einde kwam. Door het hele land staan we erbij stil dat Nederland dankzij de inzet van militairen van de geallieerde landen en met hulp van het verzet werd bevrijd. We herdenken de slachtoffers die daarbij vielen.

Met de viering van 80 jaar vrijheid overdenken we de Tweede Wereldoorlog en de gevolgen daarvan die tot op de dag van vandaag doorwerken in onze samenleving. We herdenken de slachtoffers van ontmenselijking, vervolging, rechteloosheid en van de Holocaust. En we staan stil bij de opkomst van het nazisme en het militarisme in Europa en Azië in de jaren dertig. Ook beschouwen we de nasleep van de oorlog in het toenmalige Koninkrijk der Nederlanden inclusief de Indonesische archipel en de overige overzeese gebiedsdelen. We bieden daarbij uitdrukkelijk een platform voor slachtoffers en verhalen die nog geen plek hebben gekregen in ons collectieve geheugen.

We vieren dat onze vrijheid dankzij de inzet van de geallieerde legers, daarbij ondersteund door Nederlandse verzetsgroepen, 80 jaar geleden is herwonnen. Dit in het besef dat daarmee geen einde kwam aan oorlog elders in de wereld zoals nu in Oekraïne en het Midden-Oosten. We realiseren ons dat het respect voor mensenrechten en de afwezigheid van geweld en onderdrukking essentieel zijn voor een menswaardig bestaan en voorwaarden zijn voor een goed functionerende open,



vrije, democratische rechtsstaat, die wereldwijd steeds meer onder druk staat en uitgedaagd wordt.

Daarom vieren we ook dat we sinds de bevrijding weer in een democratie leven, waarin iedereen mag meedenken en meebeslissen, waarbij we inzien dat dit niet alleen een recht is maar ook verantwoordelijkheden met zich meebrengt: voor onszelf, voor de ander en voor het in stand houden van de democratische rechtsstaat. We realiseren ons dat vrijheid nooit af is en dat het een voortdurende inspanning vereist om elkaars vrijheden de ruimte te geven. Hiermee geven we invulling aan ons burgerschap en nemen we deel aan het democratische proces. We geven op deze wijze gezamenlijk vorm aan Nederland en aan de wereld om ons heen. Daarom vieren we de vrijheid niet alleen, maar samen. Want vrijheid deel je met elkaar.\*

*\* Dit verhaal kwam tot stand in samenwerking met organisaties uit het WO2-werkveld (Veldberaad) en vertegenwoordigers van de provincies.*

## HERDENKINGSAGENDA

In deze agenda vindt u een overzicht van de activiteiten en herdenkingen die binnen de gemeente Borsele worden georganiseerd rondom 80 jaar Slag om de Schelde in 2024. Bij elk evenement is een korte omschrijving gegeven. Klik op de links bij de evenementen voor meer informatie.

## HIGHLAND GAMES BY THE SEA

18 augustus  
zondag

Tijdens de Highland Games by the Sea gaven we het startschot voor ons jubileumjaar '80 jaar Slag om de Schelde'. Burgemeester Dijksterhuis stond in zijn openingswoord uitgebreid stil bij de Slag. Onze bevrijding begon op de plek waar jaarlijks de Games in Baarland plaatsvinden. Tijdens de Games herdenken we iedere editie hen die gestreden hebben voor onze vrijheid. We leggen een bloemenkrans en houden een minuut stilte. Een betere plek is er eigenlijk niet om het jubileumjaar '80 jaar Slag om de Schelde' te starten.



# HERDENKINGS- WANDELING RONDOM BORSSELE

28 september  
zaterdag

**Datum en tijd:** zaterdag 28 september 2024, start tussen 14.00 en 15.00 uur

**Startlocatie:** Dorpshuis Vijverzicht, Plein 3, 4454 SA, Borssele

**Afstand(en):** 3,5 km en 5,2 km (met rolstoeltoegankelijke optie)

Op zaterdag 28 september vindt de eerste herdenkingswandeling in het kader van 80 jaar Slag om de Schelde plaats. Deze wandeling is in en rondom Borssele.

Lees hier meer over de [Herdenkingswandelingen](#)

# HERDENKINGS- WANDELING ROND DRIEWEGEN

19 oktober  
zaterdag

**Datum en tijd:** zaterdag 19 oktober 2024, start tussen 14.00 en 15.00 uur

**Startlocatie:** Dorpshuis Driewegen, Smitsweg 24-A, 4438 AH, Driewegen

**Afstand:** 2,5 km (is rolstoeltoegankelijk)

Op zaterdag 19 oktober vindt de tweede herdenkingswandeling in het kader van 80 jaar Slag om de Schelde plaats. Deze wandeling is in en rondom Driewegen.

Lees hier meer over de [Herdenkingswandelingen](#)



# HERDENKING ELLEWOUTSDIJK

25 oktober  
vrijdag

**Datum en tijd:** vrijdag 25 oktober 2024, 18.30 uur

**Locatie:** dorpshuis M.J. Van Hattumhuis, Zomerstraat 16, 4437 AE Ellewoutsdijk

Om 18.30 uur vertonen we in het Van Hattumhuis de bijdrage van dorpsgenoot Kees Platschorre aan de documentaire **'Laatste Getuigen van Borsele'**. Rond 19.00 uur vertrekken we naar de begraafplaats. Bij het oorlogsmonument vindt een korte ceremonie plaats. De afsluiting vindt plaats in het dorpshuis.



12

80 JAAR SLAG OM DE SCHELDE

# MALLARDMARS

speciale Kennedymars  
van 80 kilometer

25 en 26 oktober  
vrijdag en zaterdag

**Datum en tijd:** 25 oktober 2024, 21.00 uur (Kennedymars) en 26 oktober 2024 vanaf 07.30 uur (Mallardmars)

**Locatie:** Bevrijdingsmuseum Zeeland in Nieuwdorp

Op zaterdag 26 oktober 2024 organiseert het wandeltocht comité van het Bevrijdingsmuseum de 14<sup>e</sup> editie van de Mallard Wandeltocht. Dit jaar bieden ze de mogelijkheid om vijf verschillende afstanden af te leggen, de wandeltocht is dus voor iedereen geschikt. De jongere deelnemers (tot 12 jaar) worden met historische voertuigen uit de Tweede Wereldoorlog naar de Sloedam gebracht, waarna ze een tocht van zes kilometer afleggen naar het Bevrijdingsmuseum. Om verzekerd te zijn van vervoer is het verstandig jezelf van tevoren aan te melden. Verder bieden ze nog tochten aan van: 13.0 kilometer, 26.5 kilometer, 35.5 kilometer en éénmalig een Kennedymars van 80 kilometer.

Ter gelegenheid van de 80-jarige bevrijding van Zeeland organiseren 'WSV Willen is Kunnen uit Vlissingen' en het Bevrijdingsmuseum Zeeland op 25 oktober een unieke en éénmalige Kennedymars. Deze tocht krijgt als thema mee: '80 jaar bevrijd, 80 kilometer wandelen'. Onderweg zult u stempelposten tegenkomen, hier wordt ook de gelegenheid geboden om gebruik te maken van sanitaire voorzieningen en natuurlijk is er ook aan de inwendige mens gedacht.

Meer informatie of direct inschrijven voor deze historische wandeltocht?

Ga naar [www.mallardmars.nl](http://www.mallardmars.nl)



13

# HERDENKING BAARLAND

26 oktober  
zaterdag

met jaren '40 muziek van de Bigband  
van de muziekschool

**Datum en tijd:** zaterdag 26 oktober, 11.30 uur - 14.00 uur

**Locatie:** monument bij de zeedijk, Baarland

**Meer informatie:** [www.borsele.nl/slagomdeschelde](http://www.borsele.nl/slagomdeschelde)

Sinds 1996 herdenkt gemeente Borsele op 26 oktober, bij het monument aan de zeedijk in Baarland, de strijd die geleverd is voor de bevrijding van Zuid-Beveland. Dit jaar is het 80 jaar geleden dat de bevrijders hier zijn geland. Daarom staan we dit jaar uitgebreid stil bij het feit dat wij dit, in vrede en vrijheid, mogen herdenken. Om 11.30 uur verzamelen we bij strandbrasserie de Landing. Rond 12.00 uur lopen we onder muzikale begeleiding van een doedelzakspeler naar het monument. Er volgen korte toespraken door de burgemeester en de kinderborgemeester, we houden twee minuten stilte en na het spelen van "Blijf bij mij Heer" worden verschillende kransen gelegd. Een colonne van militaire voertuigen is aanwezig bij de zeedijk in Baarland.

Direct na de herdenking speelt de Bigband van de muziekschool Zeeland muziek uit de jaren '40 in de tent vlak bij het monument. Iedereen is hierbij van harte welkom. Strandbrasserie de Landing biedt tegen betaling een lunch aan in de tent.



# HERDENKINGSDIENST PROTESTANTSE KERK HOEDEKENSKERKE

27 oktober  
zondag

**Datum en tijd:**

zondag 27 oktober,  
10.00 uur

**Locatie:**

Kerkstraat 32,  
4433 AT,  
Hoedekenskerke

Op zondag 27 oktober is er om 10.00 uur een herdenkingsdienst in de Protestantse kerk om de beschietingen van Hoedekenskerke te herdenken.



# HERDENKINGSDIENST BONIFACIUSKERK KWADENDAMME

27 oktober  
zondag

**Datum en tijd:** zondag 27 oktober, 11.00 uur

**Locatie:** Bonifaciuserk in Kwadendamme

Herdenkingsdienst in het kader van Slag om de Schelde in de Bonifaciuserk in Kwadendamme, met medewerking van koperblazer van de gezamenlijke muziekvereniging “Con Amore” en “Con Affezione”. Na de dienst kranslegging bij het monument op de begraafplaats.



# HERDENKINGS- CONCERT IN 'T KERKJE VAN ELLESDIEK

27 oktober  
zondag

**Datum en tijd:** zondag 27 oktober, start 14.30 uur

**Locatie:** 't Kerkje van Ellesdiek

**Meer informatie:** [www.kerkje-ellesdiek.nl](http://www.kerkje-ellesdiek.nl)

Op zondagmiddag 27 oktober organiseert 't Kerkje van Ellesdiek een programma in het kader van de 80-jarige herdenking van de Slag om de Schelde. Vóór de pauze herdenken we de inspanningen van de geallieerden en de gevolgen voor de inwoners met enkele verhalen van Jan en Jopie Minnaard. Pianist Wouter Smits verzorgt de muzikale afwisseling met passende muziek.

Na de pauze ligt de nadruk op het vieren van de bevrijding. Het koor Klank en Kleur brengt populaire liedjes uit die periode. Bekende hits van Vera Lynn, Doris Day en de Andrew Sisters komen voorbij.

Het programma begint om 14.30 uur. Toegang gratis/vrijwillige bijdrage.

Reserveren via [reservering@kerkje-ellesdiek.nl](mailto:reservering@kerkje-ellesdiek.nl) of telefonisch 0113-612681.



# HERDENKING BIJ DE KERK HOEDEKENSKERKE

29 oktober  
dinsdag

## Datum en tijd:

dinsdag 29 oktober 2024,  
19.00 uur tot 21.00 uur

**Locatie:** Dorpskerk en  
monument aan de Kerkstraat  
in Hoedekenskerke

Het 'Comité Herdenking oktober en mei Hoedekenskerke' organiseert een herdenking. Het programma zal worden gevormd door verhalen over het dorp, muziek en beelden. Na het programma binnen, is er een buitenprogramma.

Na de last post zijn er twee minuten stilte, gevolgd door het eerste en zesde couplet van het Wilhelmus. Vervolgens worden er bloemen gelegd door de burgemeester, de dorpsgemeenschap en de plaatselijke jeugd. De herdenking wordt afgesloten met een samenzijn, om zo ervaringen en herinneringen te kunnen delen.



# HERDENKING BORSSELE

30 oktober  
woensdag



**Datum en tijd:** woensdag 30 oktober 2024, 19.00 uur tot 21.30 uur

**Locatie:** Berg van Troye' aan de Monsterweg/Noordsingel en dorpshuis Vijverzicht  
aan het plein

Op woensdag 30 oktober vindt de herdenking in Borssele plaats. Rond 19.00 vertrekken we onder muzikale begeleiding van doedelzakmuziek en begeleid met historische voertuigen vanaf het dorpshuis Vijverzicht via de Noordstraat naar de 'Berg van Troye'.

Bij de plaquette van de bunker leggen basisschoolkinderen en een vertegenwoordiging van het college van burgemeester en wethouders kransen en bloemen. Hierna ontsteken we het vredesvuur. Hierna volgt een toespraak door een vertegenwoordiger van het gemeentebestuur. Vervolgens lopen we terug naar het dorpshuis. De dorpsraad Borssele opent het vervolgprogramma. Onder meer kinderen en uitgenodigde sprekers houden voordrachten in het thema oorlog en vrijheid. Ook geeft de dorpsraad Borssele meer informatie over de rest van het programma voor Borssele voor het jubileumjaar '80 jaar Slag om de Schelde'.

# HERDENKING NIEUWDRP & LEWEDORP

30 oktober  
woensdag

**Datum en tijd:** woensdag 30 oktober, inloop 18.45 uur aanvang 19.00 uur tot 20.30 uur  
**Locatie:** Gereformeerde Gemeente kerk, Havenweg 26, Nieuwdorp

Op woensdag 30 oktober vindt de gezamenlijke herdenking van de dorpen Nieuwdorp en Lewedorp plaats. Na het luiden van de kerkklokken om 18.45 uur zingt het koor Ixxing. Hierna volgt een openingswoord van het organiserend comité, de burgemeester en de kinderburgemeester. Hierna volgt meer muziek en vertellingen.

Rond 20.00 uur lopen we onder begeleiding van doedelzakmuziek en aanwezige militairen naar het oorlogsmonument. Na het taptoesignaal houden we twee minuten stilte, gevolgd door het Wilhelmus en het leggen van kransen en bloemen. Als symbool voor vrede plaatsen we lichtjes bij het oorlogsmonument. Na afloop is er in de Pniëlkerk van de Gereformeerde Gemeente ruimte om koffie/thee te drinken en na te praten.



# BUNKERS BORSSELE OPEN

2 november  
zaterdag



**Datum en tijd:** zaterdag 2 november, vanaf 10.00 tot uiterlijk 17.00 uur  
**Locatie:** rondom de berg van Troye, 4454 AG, Borssele

Op zaterdag 2 november wordt de Hospitaalbunker in Borssele opengesteld voor het publiek. Vrijwilligers zijn aanwezig om een toelichting te geven. Daarnaast is er een kleine expositie. De berg van Troye en de Ankerbank zijn permanent te bezoeken.

# ONTHULLING PLAQUETTE 'S-HEERENHOEK

2 november  
zaterdag

**Datum en tijd:** zaterdag 2 november, 13.30 uur tot 16.00 uur

**Locatie:** Jeugdhoeve en oorlogsgraven kerkhof 's-Heerenhoek

In 's-Heerenhoek is er nu nog geen aandacht voor de herdenking van de Tweede Wereldoorlog. De dorpsraad wil dat veranderen door een plaquette te onthullen voor de oorlogsslachtoffers. Op zaterdag 2 november wordt deze plaquette onthuld.

Tussen 13.30 en 14.00 uur vindt de inloop plaats in de foyer van de Jeugdhoeve. Hierna volgt door de dorpsraad een toelichting over het belang van de plaquette. We hopen dat de oudst levende getuigen uit 's-Heerenhoek de onthulling kunnen verrichten. Hierna volgen enkele korte toespraken en het leggen van kransen en bloemen bij de drie oorlogsgraven op de begraafplaats. Tussen 15.00 en 16.00 uur is er ruimte om na te praten in de foyer van de Jeugdhoeve.

Vanaf 16.00 uur vindt het programma in het kader van Allerzielen plaats.



# SPECTRA- BANDJESAVOND JEUGD SOOS 'S-GRAVENPOLDER

2 november  
zaterdag

**Datum en tijd:** zaterdag 2 november 2024, 19.00 tot 22.00 uur

**Locatie:** Jeugdsoos De Chaperon, Egelantierstraat 11, 's-Gravenpolder

Zombie van The Cranberries, Imagine van John Lennon of Over de Muur van Klein Orkest? Aan welke nummers denken jullie bij de thema's oorlog, bevrijding en vrijheid? Die vraag stelden we aan drie bandjes die eerder meededen aan de bandcompetitie Spectra. De muzikale artiesten van de bands [Grote geelstaart](#), [Band be 4 you](#) en [Grainbait](#) spelen op deze speciale bandjesavond de nummers die antwoord geven op deze vraag en vertellen meer over hun keuzes.

Deze bandjesavond is voor alle leeftijden en gratis toegankelijk. De organisatie van deze avond is in handen van opbouwwerker Donald Joosse.



# HERDENKINGS- CONCERT 'S-HEERENHOEK

3 november  
zondag

**Datum en tijd:** zondag 3 november 2024, 10.30 uur – 12.00 uur

**Locatie:** voormalige H. Willibrorduskerk, 's-Heerenhoek

Fanfare en koren brengen een afwisselend repertoire ten gehore. Dit wordt afgewisseld met stukjes tekst uit het dagboek dat W. Limonard in het najaar van 1944 over 's-Heerenhoek heeft geschreven.

# HERDENKING BASISSCHOLEN 'S-GRAVENPOLDER

6 november  
woensdag

**Datum en tijd:** woensdag 6 november, 10.00 - 11.30 uur

**Locatie:** Maartenskerk, 's-Gravenpolder

In 's-Gravenpolder komen al jaren de groepen zeven en acht van de drie basisscholen samen om de bevrijding van Zuid-Beveland te herdenken. Er worden verhalen verteld, de burgemeester houdt een toespraak en leerlingen lezen een gedicht voor. Na het zingen van het Wilhelmus lopen we naar de begraafplaats en leggen bloemen bij het monument.



# INRICHTEN WENSBOOM BIJ HET GEMEENTEHUIS

9 november  
zaterdag

**Datum en tijd:** zaterdag 9 november, van 10.00 - 11.30 uur

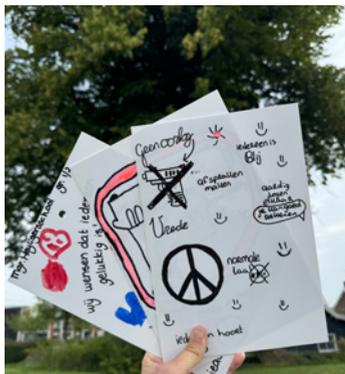
**Locatie:** grensline voor het gemeentehuis, Heinkenszand

De Culturele Raad Borsele kiest bij de herdenking van de bevrijding voor de insteek van vrede: Wat betekent vrede anno 2024? En hoe kunnen we de achterliggende 80 jaar vrede borgen voor de komende 80 jaar? Hierbij richten wij ons op de jeugd. Zij zijn en bepalen immers de toekomst.

Het plan is om de grensline tegenover de ingang van het gemeentehuis (hoek Stenevate, Kamilleplein in Heinkenszand) om te toveren tot 'wensboom'. Deze boom willen we graag vol hangen met 'wenskaarten'. Dit zijn kaarten die kinderen kunnen vullen met hun wensen, ideeën en plannen rondom het thema vrede en het behoud van vrede. Denk bijvoorbeeld aan het antwoord op de vraag: Wat betekent vrede voor jou? Wat moeten we doen om vrede te behouden? Alle basisscholen in de gemeente zijn gevraagd om hieraan mee te werken.

Het plaatsen van de wenskaarten wordt gedaan tijdens een ceremonie op zaterdag 9 november 2024. Hierbij vervult onder andere de kinderburgemeester van Borsele een rol. De scholen die deelnemen aan dit project worden uitgenodigd om bij de plaatsing van hun wenskaarten aanwezig te zijn. Aan de voet van de wensboom wordt een informatieplaque geplaatst met toelichting over de achtergrond en doel van dit project. Deze plaque blijft staan zolang de wenskaarten in de boom hangen.

Meer (actuele) informatie op [www.cultureleraadborsele.nl](http://www.cultureleraadborsele.nl)



# HERDENKINGS- CONCERT EUTERPE 'DE ONZICHTBARE HELD'

9 november  
zaterdag

**Datum en tijd:** zaterdag 9 november, 20.00 uur

**Locatie:** Sporthal de Stenge, Heinkenszand

**Meer informatie:** [www.euterpeheinkenszand.nl](http://www.euterpeheinkenszand.nl)

In "De onzichtbare held" volgen we de moedige reis van Dirk tijdens de Tweede Wereldoorlog. Een jongen van 26 jaar, net afgestudeerd in bodemkunde, toen de oorlog begon. Vanuit een klein kamertje in een Zeeuws dorpje, waar hij zich schuilhoudt, vertelt hij hoe hij onverwacht een spilfiguur werd in de strijd tegen de bezetter. Van zijn vlucht naar Frankrijk, zijn cruciale rol bij de landing op Normandië tot zijn missie tijdens de bevrijding in de Slag om de Schelde: telkens speelt zijn kennis van de bodem een sleutelrol. Maar de oorlog eist zijn tol en Dirk wordt geconfronteerd met verliezen die dieper snijden dan welke oorlogswond ook.

In deze meeslepende voorstelling, versterkt door het fanfareorkest van Euterpe Heinkenszand met verteller, wordt Dirks verhaal tot leven gebracht. Terwijl de muziek de spanning, het verdriet en de hoop vertaalt, wordt het publiek meegezogen in een aangrijpend oorlogsverhaal vol liefde, verlies en heldenmoed.

Houd de [website](http://www.euterpeheinkenszand.nl) en [Facebookpagina](https://www.facebook.com/euterpeheinkenszand) van Euterpe in de gaten voor het reserveren van kaarten.



# BEVRIJDINGS- CONCERT HOEDEKENSKERKE

16 november  
zaterdag

**Datum en tijd:** zaterdag 16 november, aanvang 19.30 uur

**Locatie:** De Buffer, Waardweg 4, Hoedekenskerke

Op zaterdag 16 november organiseert Hoedekenskerke ter ere van de bevrijding een bevrijdingsconcert in De Buffer. Hier brengen de gezamenlijke muziekverenigingen “Con Amore” en “Con Affezione” uit Hoedekenskerke / Kwadendamme, onder leiding van Maarten Burger, en het koor van de klederdrachtenvereniging “Mooi Zeeland” onder leiding van Willy van Zweden, muziek en zang ten gehore.

Beiden brengen bekende muziek en zang van na de oorlog. U hoort onder andere muziek uit Soldaat van Oranje, Greatest War Themes met The Longest Day, White Cliffs of Dover en River Kwai. Maar denk ook aan de ‘De gedachten zijn vrij’, wat in de concentratiekampen werd gezongen en andere bekende liederen uit die tijd.



# GRATIS BOEK VOOR LEERLINGEN GROEP 7/8

Schrijver Gerard Verkuil en illustrator Danker Jan Oreel maakten samen met het Bevrijdingsmuseum Zeeland een bijzonder boek over de collectie van het museum.

Dit boek brengt de verhalen achter twaalf objecten uit het museum echt tot leven voor jong én oud. Zo ook het verhaal van Rifleman Kahn. Deze herdershond werd door zijn baasje uitgeleend aan het leger, omdat er thuis niet meer genoeg eten was. Het bleek een goede zet, want de herder Kahn was binnen korte tijd echt onderdeel van zijn eenheid. Hij redde zelfs korporaal Jim Muldoon het leven tijdens de slag om de Schelde, bij de oversteek van het Sloe. Dit verhaal – en de verhalen achter 11 andere voorwerpen – staat in het door Danker Jan Oreel prachtig geïllustreerde boek.

In het kader van 80 jaar Slag om de Schelde stelt de gemeente Borsele dit bijzondere boek gratis beschikbaar voor alle leerlingen uit de groepen 7 en 8 op de Borselse basisscholen. Gedurende het jubileumjaar komt schrijver Gerard Verkuil graag langs op de basisscholen om de verhalen te vertellen en de boeken uit te delen.



# HERDENKINGS- WANDELINGEN

Tijdens 80 jaar Slag om de Schelde organiseert ieder dorp een herdenkingswandeling. Hoor tijdens de wandelingen onder andere lokale verhalen van Slag om de Schelde. Loop meerdere wandelingen en ontvang een medaille. De eerste van 15 herdenkingswandelingen organiseren vrijwilligers in Borsele op zaterdag 28 september 2024. De laatste herdenkingswandeling vindt plaats in Ellewoutsdijk op 21 juni 2025. Hier vindt ook een bevrijdingsfestival op die dag plaats. Dit festival markeert ook het einde van het jubileumjaar '80 jaar Slag om de Schelde'.

## Deelname

Deelname aan de Herdenkingswandelingen kan zonder inschrijving. U ontvangt ter plaatse een routebeschrijving en kaartje met legenda. Ook is de gehele route voorzien van bewijzing.

## Startlocaties

Op de startlocaties ontvangt u uw stempelkaart en veiligheidsinstructie. In samenwerking met het Bevrijdingsmuseum Zeeland wordt er op de startlocatie een beperkte expositie ingericht. Bij verschillende wandelingen kunt u de documentaire 'Laatste Getuigen van Borsele' bekijken. Indien mogelijk zal er een laatste ooggetuige per dorp aanwezig zijn.

## Stempelkaart

Op de route treft u her en der plaatsen met een verteller of een historische anekdote die is beschreven en/of voorzien van filmopname via QR-code. Bij deelname aan een herdenkingswandeling ontvangt u stempelkaart waarop alle volgende data en startlocaties van de volgende herinneringswandelingen zijn beschreven. De stempelkaart blijft eigendom van de deelnemer en dient iedere herdenkingswandeling meegenomen te worden.

## Herinneringsmedaille

Bij uw eerste deelname ontvangt u een bronzen herinneringsmedaille. Bij deelname aan 8 van de 15 wandelingen ontvangt u een zilveren medaille. Bij 13 of meer wandelingen ontvangt u een gouden exemplaar. De gouden herinneringsmedailles reiken we uit op 21 juni 2025 bij de afsluitende herdenkingswandeling in Ellewoutsdijk.

Actuele informatie over de wandelingen per dorp op [www.borsele.nl/herdenkingswandelingen](http://www.borsele.nl/herdenkingswandelingen).



Am  
Herrn Reichskommissar für die  
Besetzten Niederländischen Gebiete  
in  
's-Gravenhage.

oord op brief van:

HEINKENZAND, 24 April 1941.  
*Ver: 26 " "*

Bijl.:

ites.

Bei mir hat sich eine Person gemeldet, deren  
Groszeltern mütterlicherseits wahrscheinlich  
jüdischen Blutes waren, aber die nie der jüdischen  
Religionsgemeinschaft angehört haben, während es  
sich ausserdem zeigt, dass auch die Eltern ihrer  
Groszmutter nicht der jüdischen Religionsgemein-  
schaft angehört haben.

Anlässlich obenstehendes beehre ich mich Ihnen  
auf Grund des § 3, absatz 2, Ihrer Verordnung vom  
1941 höflich zu erbitten mir zu berich-

BERICHT OP SCHRIJVEN VAN  
24/26 April 1941, No. 1355

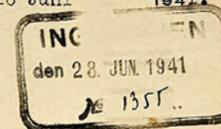
NR. 22659

AFD. B.B.Bur.St.en  
Adm.Recht.

BETREFFENDE  
toepassing Verordening 6/1941.

'S-GRAVENHAGE. 26 Juni 1941.

MEN BELIEVE BIJ HET ANTWOORD NAUWKEURIG  
MET ONDERWERP, DE DAGTEKENING EN HET  
NUMMER VAN DIT SCHRIJVEN TE VERMELDEN.



NEDERLANDSCH ISRAËLIETISCHE GEMEENTE  
TE ROTTERDAM

TELEFOON 48940  
POSTGIRO 65490

No. 7963.-

INGEKOMEN  
den 11. FEB. 1942.

Note: Bij de aanhaling dezes dit nummer  
en den datum te vermelden.

In antwoord op Uw nevenvermeld schrijven aan den Rijkscommis-  
saris deel ik U in opdracht van den Generalkommissar für Verwaltung  
und Justiz mede, dat, indien geen der grootouders tot de joodsche  
geloofsgemeenschap behoort of behoort heeft, het vermoeden bestaat,  
dat de betrokkene niet van joodsche afkomst is. Dit vermoeden is  
echter wederlegbaar, en wordt met name dan als wederlegd beschouwd,  
wanneer een grootouder, hoewel hij (zij) nooit tot de joodsche ge-  
loofsgemeenschap behoort heeft, naar ras voljoodsch is. Behoudens  
tegenbewijs wordt dit geacht het geval te zijn, wanneer de beide  
ouders hebben behoort tot de joodsche geloofsgemeenschap.

Indien het joodsche ras echter ook maar bij één der beide over-  
grootouders aan twijfel onderhevig is, is het vermoeden, gegrond op  
de niet-joodsche kerkelijke gezindte van den betrokken grootouder,  
niet wederlegd, en komt deze dus niet als voljoodsch grootouder voor  
aanmelding in aanmerking.

In het onderhavige geval zullen pogingen aangewend moeten wor-  
den om gegevens te verkrijgen omtrent de kerkelijke gezindte van  
de betrokkene en omtrent de groot-

In antwoord op Uw schri-  
ver U te berichten, dat het fe-  
echtgenoot Clara Enthoven in  
Nederlandsch-Israëliet zijn  
zijn met de dezerzijds afgeg-  
geen leden der Nederl. Israe  
Inderdaad waren zij di  
ook van hun begraving op de  
wij in onze registers geen a

De Secretaris

## EXPOSITIE VAN LOKALE VERHALEN IN HAL GEMEENTEHUIS

In de maand oktober vindt er in de hal van het gemeentehuis in Heinkenszand een expositie plaats met lokale verhalen van oorlog en bevrijding. We presenteren de [‘Laatste Getuigen van Borsele’](#) uit onze vijftien dorpen die geïnterviewd zijn voor een bijzondere documentaire.

Daarnaast besteden we aandacht aan drie verhalen uit Heinkenszand die met elkaar verbonden zijn. Heinkenszand telde in de oorlog drie Joodse inwoners. Toenmalig burgemeester Mes spande zich jarenlang in om ervoor te zorgen dat drie inwoners uit Heinkenszand niet aangezien werden als Joods. In de expositie tonen we bijzondere correspondentie tussen burgemeester Mes en onder meer de Duitse bezetter. Het tweede verhaal gaat onder meer over het onderduiken van burgemeester Mes vanwege vermeende sabotage. Zijn vrouw wordt als vergelding naar SS-concentratiekamp Vucht gebracht. Het derde verhaal gaat over de kleine Elly van Werkum, de notarisdochter die in Heinkenszand opgroeide tijdens de oorlog. Ze schreef hier een boek over dat niet breed bekend is.

Bezoek tijdens de [openingstijden](#) van het gemeentehuis de expositie om te zien hoe deze drie verhalen met elkaar verbonden zijn.



## DOCUMENTAIRE LAATSTE GETUIGEN

In samenwerking met het Bevrijdingsmuseum Zeeland maken we een documentaire van de Laatste Getuigen uit de gemeente Borsele. Uit ieder van onze vijftien dorpen is een inwoner gevraagd om zijn of haar verhaal over de oorlog of de bevrijding te delen.

Hoe het echt was in de oorlog kunnen wij ons 80 jaar na dato amper meer voorstellen. De documentaire De Laatste Getuigen laat je voelen wat oorlog met je doet en wat het betekent voor het leven van alledag. Bijzonder is dat wij uit ieder dorp in onze gemeente nog een verhaal hebben op kunnen tekenen.

Zo werd eerder al het verhaal van Kees Platschorre uit Ellewoutsdijk in beeld gebracht. Bekijk zijn verhaal hieronder.



<https://youtu.be/f-XrxcyTR1s>

De documentaire 'Laatste Getuigen' wordt gemaakt door Studio Haak & Visser uit Middelburg. De documentaire komt beschikbaar voor alle dorpen om te gebruiken tijdens het jubileumjaar '80 jaar Slag om de Schelde'. Ook komen de interviews (deels) terug bij Omroep Zeeland.

# VLAGGEN VOOR VRIJHEID

In het kader van Slag om de Schelde verkoopt de gemeente Borsele Schotse en Canadese vlaggen tegen kostprijs. De Schotten en Canadezen vormden samen grotendeels de strijdkrachten die op 26 oktober 1944 in Baarland en omgeving letterlijk voet aan wal zetten om Zeeland te bevrijden. Op diverse plekken vindt men al verwijzingen terug van de bijzondere band die de omgeving met de soldaten uit deze landen heeft. Om deze band extra kracht bij te zetten, verkoopt de gemeente Borsele Schotse en Canadese vlaggen tegen kostprijs.

## Wanneer vlaggen?

We gebruiken de Schotse en Canadese vlaggen als eerbetoon aan de soldaten die zich in hebben gezet voor onze vrijheid. De gemeente hijst de vlaggen bijvoorbeeld op 4 en 5 mei en op 25 en 26 oktober voor het gemeentehuis. Burgemeester Dijksterhuis: “We hopen rondom de periode van herdenkingen en de Slag om de Schelde in de diverse dorpen de Schotse en Canadese vlaggen terug te zien in het straatbeeld.”

## Hoe bestel ik een vlag?

De vlaggen (70x100cm) zijn te koop voor €5,- per stuk bij de receptie van het gemeentehuis in Heinkenszand. [Bekijk onze openingstijden](#) of bel naar 0113 238 383.

Het is ook mogelijk om een Schotse of Canadese vlag online te bestellen via [www.borsele.nl/slagomdeschelde](http://www.borsele.nl/slagomdeschelde). U betaalt hierbij direct via iDeal. U betaalt bij een online bestelling €2,50 verzendkosten.



# BEVRIJDINGS- MUSEUM ZEELAND



Het Bevrijdingsmuseum Zeeland in Nieuwdorp toont de bewogen geschiedenis van Zeeland tijdens de Tweede Wereldoorlog. Het museum besteedt daarbij in het bijzonder aandacht aan de ‘Slag om de Schelde’. Daarnaast besteedt het museum ook aandacht aan het Bataljon Zeeland. Dit bestond grotendeels uit oorlogsvrijwilligers die na de bevrijding van Zeeland wilden meevechten voor de bevrijding van Nederland en West-Europa. Na de Tweede Wereldoorlog werd het bataljon echter uitgezonden naar Nederlands-Indië.

Neem ook een kijkje in het 3 hectare grote Bevrijdingspark Zeeland. Het concept van het Bevrijdingspark is uniek. Nergens in West-Europa is er sprake van een dergelijke opzet. Het Park visualiseert te midden van de Zeeuwse elementen water, strand en dijken de oorlogsperiode 1939-1945 en de Slag om de Schelde in het bijzonder. In het park is de unieke en bewaard gebleven noodkerk uit Ellewoutsdijk gereconstrueerd en herbouwd. Deze noodkerk werd, na het vernietigen van de oorspronkelijke kerk door een bombardement, geconstrueerd uit zogenaamde nissenhutten. Een tweede uniek element is het Stiltebos, een plek waar ruimte is voor bezinning en reflectie. Verder is het Bevrijdingspark ingericht met bunkers, een baileybrug, versperringen, een Sherman tank et cetera.

Meer over het Bevrijdingsmuseum Zeeland op hun website [www.bevrijdingsmuseumzeeland.nl](http://www.bevrijdingsmuseumzeeland.nl). Het Bevrijdingsmuseum is een belangrijke partner tijdens het jubileumjaar ‘80 jaar Slag om de Schelde’. In 2025 krijgen inwoners van Borsele op een aantal dagen dan ook gratis toegang tot het museum. Meer hierover in de herdenkingsgids van 2025.

# LIBERATION ROUTE

Liberation Route Europe is een internationaal gedenkteken. Een wandel- en fietsroute die herdenkingsplekken en verhalen van oorlog en bevrijding uit heel Europa met elkaar verbindt.

De informatiepunten van de Liberation Route staan op verschillende plaatsen in Zuid-Beveland. De locaties van de landing bij Baarland, het bombardement op Ellewoutsdijk, de beschietingen van Hoedenkenskerke, Operatie Mallard bij Nieuwdorp en de beschieting van Borssele zijn te bezoeken.

Er is een speciale route rondom de Slag om de Schelde:

[www.liberationroute.com/nl/themed-routes/18/battle-of-the-scheldt](http://www.liberationroute.com/nl/themed-routes/18/battle-of-the-scheldt)

Bekijk ook de video

<https://youtu.be/WHh58AZ4EYs>



## DOORKIJKJE NAAR VOLGEND JAAR

Ons jubileumjaar stopt niet in 2024. Ook in 2025 vinden tal van activiteiten, evenementen en herdenkingen op het programma om de Slag om de Schelde te herdenken en onze bevrijding te vieren. Zo geeft Euterpe een groot bevrijdingsconcert, organiseren verschillende dorpen een bevrijdingsontbijt of -lunch, stellen we het Bevrijdingsmuseum Zeeland gratis toegankelijk open op een aantal data, vinden er nog meerdere herdenkingswandelingen plaats en organiseert Ellewoutsdijk een afsluitend evenement richting de zomer van 2025.

We brengen begin 2025 een nieuwe versie van deze herdenkingsgids uit met alle informatie over activiteiten in het tweede deel van ons jubileumjaar. Houd onze website [www.borsele.nl/slagomdeschelde](http://www.borsele.nl/slagomdeschelde) in de gaten.





gemeente  
**BORSELE**

HERDENKINGSGIDS  
**80 JAAR SLAG OM DE SCHELDE 2024**